

Toon van Hoof: 'Er komen diverse fases, het is niet zo dat op April 2017 blijft startp

De trein die de naam 'Nederland bvd- en ibr-vrij' draagt, rijdt nog altijd met vertraging, maar aan de eindbestemming wordt niet getornd. Nog hooguit drie kwart jaar en er ligt een campagne die uiteindelijk haar vrijwillige karakter zal verliezen. Op dit moment legt het ministerie van Economische Zaken de mogelijke Nederlandse aanpak van ibr voor aan Brussel.

tekst **Florus Pellikaan**

Exact twee jaar geleden maakte de rundveesector bekend een campagne te starten om bvd en ibr zo veel als mogelijk uit Nederland te bannen. Na de mislukte poging rond de millenniumwisseling sloegen LTO Nederland, SKB, CRV, NZO en KNMvD dit keer de handen ineen voor een nieuwe campagne. Inmiddels heeft de campagne in twee jaar tijd een reeks van vertragingen opgelopen, waardoor een landelijke aanpak nog altijd geen definitieve vorm heeft. 'Op dit moment wachten we op de laatste resultaten van het onderzoek van het Centraal Veterinair Instituut in Lelystad. Daar is onder andere een modelstudie gedaan naar de verschillende systematieken die er zijn om vrij te worden', vertelt Toon van Hoof, voorzitter van de initiatiefgroep en portefeuillehouder diergezondheid bij LTO Nederland. 'Het CVI kijkt bijvoorbeeld naar wat het effect is als kleine hobbybedrijven met minder dan vijf dieren niet direct meedoen. Ook brengt het instituut in beeld of je het beste wel of niet kunt vaccineren en of je een dure en snelle weg van vrij worden moet

88 procent van de melkveehouders vindt landelijke aanpak zinvol

Een enquête onder 362 melkveehouders leert dat 88 procent van hen een verplichte landelijke aanpak van ibr en bvd zinvol vindt. De enquête werd gehouden tijdens workshops Biosecurity van farmaceut Boehringer Ingelheim. Een landelijke aanpak werd niet zinvol genoemd door 12 procent van de melkveehouders. 'De welwillendheid is groter dan ik persoonlijk had gedacht', analyseert Pieter

Wiedijk, productmanager bij Boehringer Ingelheim, de uitkomst. 'Nu gaat het hier ongetwijfeld om voorlopers, maar je merkt tijdens de workshops dat veehouders wachten op de structuur en inhoud van een nationaal beleid.'

De farmaceut peilde ook hoeveel veehouders vaccineren. Voor bvd lag dit op 31 procent, voor ibr op 27 procent. 'En dat terwijl negen van de tien boeren niet

weten wat de status van de buurman is en dus ook niet welk risico ze lopen op besmetting.'

Erfbetreders en de aankoop van dieren worden door respectievelijk 20 en 73 procent van de deelnemers als risicofactoren van ziekte-insleep gezien. Desondanks kocht 18 procent van de ondervraagde melkveehouders drachtige dieren aan en 21 procent een dekstier.

1 april de dierenarts op de stoep staat om je koeien te enten' unt aanpak bvd en ibr

Op dit moment worden er modelstudies gedaan naar welke landelijke aanpak de beste is

kiezen of een goedkope en langzamere manier.' Recent heeft volgens Van Hoof het ministerie van Economische Zaken toegezegd de mogelijke Nederlandse aanpak van ibr zoals die er nu ligt te willen bespreken met Brussel. Hoe die aanpak eruitziet, wil Van Hoof nog niet zeggen. 'Maar we onderzoeken nu of het volgens Brussel voldoende aansluit bij het al bestaande Europese programma voor ibr.'

Verschillende fases in aanpak

Volgens Van Hoof is ondanks de opgelopen verdragen in het proces de ambitie door de tijd heen in ieder geval niet anders geworden: vrij worden van ibr en bvd. Nadat de modelstudies van het CVI deze zomer zijn afgerond, gaat de stuurgroep verdere keuzes maken voor de landelijke aanpak. 'Het is en blijft onze ambitie om in april 2017 een vastgestelde landelijke aanpak op tafel te hebben liggen. Niet dat op 1 april de dierenarts op de stoep staat om verplicht je koeien te vaccineren, maar misschien wel dat vrij worden meer wordt aangemoedigd. Hoe dat eruit komt zien, is nog onzeker, maar er komen verschillende fases in de aanpak, dat is wel zeker.' Van Hoof noemt in het kader van ibr een praktisch voorbeeld. Als Nederland vandaag met ibr-bestrijding begint en een koe is gisteren nog besmet, dan duurt het een periode voordat die besmette koeien niet meer op het bedrijf zijn. 'We gaan echt niet tegen veehouders zeggen dat ze zulke koeien verplicht moeten opruimen. Het mag, om direct een vrije status te krijgen, maar we begrijpen het ook als Meintje 7 die net 10.000 kilogram vet en eiwit heeft gegeven, niet direct wordt afgevoerd.' Vastberaden is Van Hoof ook in het feit dat de vrijwilligheid er vroeg of laat een keer afaat. Jasper Simons, dierenarts bij de Gezondheidsdienst voor Dieren (GD), valt Van Hoof bij: 'Daarom adviseren we veehouders nu alvast aan de slag te gaan. Je hebt nu nog alles zelf in de hand. Na bijvoorbeeld twee jaar gunstige tankmelkuitslagen voor bvd kun je via een vereenvoudigde route, een steekproef bij tien dieren, de vrije status behalen. Dat is een relatief goedkope manier om vrij te worden. Hoe het straks in een landelijke aanpak kan is nog niet duidelijk.'

Minder viruscirculatie

De ontwikkeling van het percentage onverdachte of vrije bedrijven voor ibr en bvd is de laatste jaren positief, zo blijkt uit cijfers van de GD (zie tabel 1). 'We hebben in Nederland op basis van een vrijwillige aanpak een hoog percentage vrije bedrijven. Daarmee hebben we een betere uitgangspositie voor een verplichte landelijke aanpak dan veel andere EU-landen', geeft Simons aan. De kans is groot dat het

Daniëlle Verhoef: 'Kort na overname willen we een uitbraak uitsluiten'

Met een huidige omvang van 285 melken kalfkoeien, een recente bedrijfsovername en de huidige regelgeving heeft groei geen prioriteit. Daarom besloot Daniëlle Verhoef uit Nieuwerbrug aan de Rijn samen met haar man Johan en zwager Hermen het bedrijf verder te optimaliseren. 'De dierenarts stelde voor om de ibr- en bvd-situatie in beeld te brengen. Want je kunt aan het rantsoen sleutelen om de gemiddelde productie op te schroeven, maar dat doe je voor niets als een van deze aandoeningen onder het koppel verspreid is', stelt Daniëlle Verhoef.

Daarnaast speelde volgens de melkveehouderster het imago mee om de status in beeld te brengen. 'Door een beperkte huiskavel kunnen we hier niet weiden. In combinatie met een groot bedrijf

steek je dan gelijk negatief boven het maaiveld uit. Door de gezondheid van de veestapel naar een hoger niveau te tillen willen we bijdragen aan het imago.' Bloedonderzoek leerde dat twee koeien met het ibr-virus besmet waren en dat er een bvd-drager in het koppel was. De

bvd-drager bleek makkelijk te voorspellen. 'Ze was klein en uit verhouding en produceerde slecht. Bij de met ibr besmette koeien zag je daarentegen niets. Maar om vrij te worden hebben we alle drie de koeien afgevoerd.'

Het ibr-vrijcertificaat is inmiddels binnen, dat van bvd komt na nog een maand oorbipten nemen. Inmiddels zijn de melkveehouders ook begonnen met het vaccineren tegen zowel ibr als bvd. 'In mijn vroegere werk als veevoedadviseur heb ik uitbraken van beide ziekten gezien, nou, dat wil je echt niet meemaken. Bovendien kunnen we kort na de overname en bijbehorende herfinanciering het risico niet lopen. Er hangt een kostenplaatje aan vaccineren, maar je moet een uitbraak gewoon uitsluiten. Dat slaapt wel zo lekker.'

percentage vrije bedrijven komend jaar nog verder stijgt door de financiële stimuleringsregeling met geld uit het EU-steunpakket (zie kader onder).

Afgelopen jaar is er ook weer in kaart gebracht hoeveel de virussen ibr en bvd nog circuleren. 'De cijfers worden later deze zomer bekend, maar we weten al dat conform de verwachtingen de preva-

Tabel 1 – Percentage melkveebedrijven dat vrij of tankmelkonverdacht is van ibr en/of bvd (peildatum 1 juli 2016, bron: GD)

jaar	ibr	bvd
2016	55	47
2015	48	38
2014	42	36
2013	47	31
2012	45	30

lentie daalt. Niet alleen onder melkvee, maar ook onder vleesvee', stelt Simons. In 2013 waren er op 14 procent van de melkveebedrijven aanwijzingen voor een recente viruscirculatie van bvd. Voor ibr lag het percentage melkveebedrijven met antistoffen op 21 procent.

Zowel de Gezondheidsdienst voor Dieren als Van Hoof merkt in de praktijk dat de melkveehouderij toe is aan een duidelijke landelijke aanpak. Van Hoof: 'Thuis zijn we vrij, maar maken we nog ieder jaar kosten voor vaccineren vanwege de risico's op besmetting. Zo zijn er veel veehouders die daar wel een keer vanaf willen.' Een kleine steekproef onder 362 melkveehouders door farmaceut Boehringer Ingelheim leert dat 88 procent van de veehouders een landelijke aanpak als zinvol betitelt (zie kader op pagina 10).

Inmiddels is 55 procent van de melkveebedrijven ibr-vrij of -onverdacht

Stimulering moet tot 20 procent meer onverdachte bedrijven geven

Maar liefst 3 miljoen euro van de bijna 30 miljoen euro EU-steun om de melkvee- en varkenshouderij te ondersteunen, werd begin dit jaar gereserveerd voor de melkveegezondheid. Naast uiergezondheid werd, voorsortierend op de landelijke aanpak, de focus gelegd op bvd en ibr. Veehouders krijgen kortingen op onderzoekskosten als ze hun bvd- en ibr-situatie op het bedrijf in beeld brengen.

'Je zag de laatste jaren al steeds meer deelnemers aan de bestrijdingsprogramma's en dat willen we hiermee extra

stimuleren', vertelt Folkert Beekman, directeur ZuivelNL. 'Sinds de start op 1 april zien we nu na drie maanden al tien procent meer nieuwe aanmeldingen voor het in beeld brengen van de bedrijfssituatie ten opzichte van daarvoor en de grootste toename moet nog komen. Het uiteindelijke doel van de stimuleringsregeling is om eind dit jaar 10 tot 20 procent meer vrije of onverdachte bedrijven in Nederland te hebben.'

Het totale percentage moet dan rond een ambitieuze 60 tot 70 procent uitkomen. Hiervoor verstrekt ZuivelNL 110 euro

korting voor een eerste bvd-quickscan en 25 euro korting voor het laagdrempelige ibr-tankmelkonverzoek. Veehouders die vervolgens met een bestrijdingsprogramma starten, krijgen per aandoening 200 euro korting op diagnostiekkosten. Ook ontvangt een veehouder tot het einde van de actieperiode op 31 december 3 euro korting per oorbipt voor bvd-onderzoek. Veehouders die al deelnemer zijn aan een bvd- en/of ibr-bestrijdingsprogramma, ontvangen respectievelijk maximaal 50 en 90 euro korting.

Tankmelkabonnementen zijn nu in de vrijwillige aanpak nog een goedkope manier om vrij te worden

Maar dat een verplichte landelijke aanpak niet voor iedereen het ideaalbeeld vormt, blijkt wel wanneer de redactie nieuwsberichten erover op de Veeteelt-website plaatst. Dikwijls levert dat reacties op van veehouders die teruggrijpen op de 'slijterproblematiek' door mogelijk een vervuild vaccin. Van Hoof: 'Ik heb deze veehouders nog niet ontmoet, maar wil ze graag te woord staan.'

Schade erg groot bij uitbraak

Over de reden van de landelijke aanpak van bvd en ibr zijn Van Hoof en Simons unaniem: 'Bvd en ibr horen niet op een bedrijf thuis, daar is iedereen in de sector het over eens, ook de vleeskalvesector.' Ze krijgen bijval van Pieter Kirkels, dierenarts bij Universitaire Landbouwhuisdieren Praktijk (ULP) in Harmelen.

De praktijk spant zich al jaren in om het percentage ibr- en bvd-vrije bedrijven te verhogen. 'Het doel is als praktijk vrij worden, maar je kunt niemand verplichten. Inmiddels doet 64 procent van de bedrijven van onze praktijk iets aan bvd-bestrijding.' In den lande zijn er meer initiatieven voor uitbanning van beide virussen. Zo loopt er deze maand in Zeeuws-Vlaanderen een tweejarig project af (zie kader onder).

Terug naar Kirkels, die toelicht waarom hun praktijk zo op ibr en bvd focust. 'Na voeding hebben ibr en bvd de grootste invloed op de weerstand van de koe. Hierdoor komen er meer aandoeningen voor als mastitis en vruchtbaarheidsproblemen, wat leidt tot een hoger antibioticagebruik.' Als begeleidend dierenarts is Kirkels dan ook graag op de hoogte

van de status van het bedrijf. 'Als ik de bvd- en ibr-situatie niet ken, start ik niet eens met bedrijfsbegeleiding. Het is dweilen met de kraan open als een van de virussen aanwezig is.'

Bij een echte uitbraak van bijvoorbeeld bvd loopt de schade al snel op naar 50 tot 500 euro per aanwezige koe', stelt Kirkels. 'Dan zit je zo op 20.000 euro schade. Daar kun je bijvoorbeeld een heel aantal jaar voor vaccineren.'

Met het vaccineren slaat Kirkels een brug naar 'vrij zijn is nog niet vrij blijven'. 'Je moet als veehouder de risico's scherp voor ogen hebben. Die worden niet alleen gevormd door de aankoop van vee, maar ook de bedrijfshygiëne laat nogal eens wat te wensen over. Wanneer Nederland nog niet geheel vrij is, blijft oplettendheid geboden.'

Project Zeeuws-Vlaanderen komt tot 86 procent vrijwillige deelname

Sinds 2014 wordt er in Zeeuws-Vlaanderen hard gewerkt aan uitbanning van bvd. Middels een projectmatige aanpak zijn veehouders uitgedaagd hun bedrijf bvd-vrij te maken. 'Zeeuws-Vlaanderen was uitermate geschikt omdat het zuidelijk aan België grenst, dat ook een bvd-bestrijdingsprogramma heeft, en in het noorden grenst aan de Westerschelde', vertelt Veronique Verdurmen, adviseur bedrijven bij ZLTO. De standsorganisatie begeleidde het bvd-project dat mede wordt gefinancierd door de Provincie Zeeland en de Rabobank Zeeuws-Vlaan-

deren. Het project loopt deze maand af. 'We merken dat de bereidwilligheid bij melkveehouders het grootst is', zegt Verdurmen. 'Hierdoor reiken we uiteindelijk tot zo'n 86 procent deelname aan het project onder melkveehouders. Dat ook zuivelverwerkers het vrij worden stimuleren, heeft daar zeker bij geholpen.'

Deelnemers aan het project kregen een financiële tegemoetkoming om de bedrijfssituatie in beeld te brengen. Onder vleesveehouders reikte deelname tot slecht 16 procent, omdat deze doelgroep moeilijk te bereiken was, er veel onwe-

tendheid is en er geen prioriteit aan wordt gegeven in hun bedrijfsvoering.

Het project in Zeeuws-Vlaanderen diende ook als ervaring en inspiratie voor een eventuele landelijke aanpak van bvd. Verdurmen: 'Wat wij hebben gemerkt, is dat als veehouders maar de eerste drempel over zijn om een quickscan te doen, de rest meestal vanzelf volgt. Het opent de ogen van de veehouders en de resultaten daarvan werken stimulerend. Bovendien merk je dat veehouders wars zijn van ingewikkelde procedures. Je moet het praktisch opzetten.'